

До Всесвітнього метеорологічного дня і Всесвітнього дня водних ресурсів

Щороку 23 березня, з нагоди вступу в силу у 1950 році Конвенції Всесвітньої Метеорологічної Організації (ВМО), Національна гідрометеорологічна служба України та вся світова гідрометеорологічна спільнота відзначають Всесвітній метеорологічний день.

Традиційно ВМО присвячує святкуванню цієї події певну тему. Тема Всесвітнього метеорологічного дня 2018 року – "Готовність до примх погоди, врахування клімату". У своєму посланні щодо відзначення Всесвітнього метеорологічного дня Генеральний секретар ВМО Петтер Таалас привертає увагу до проблем підвищення ризиків стихійних лих, зміни клімату на планеті, внаслідок чого з року в рік збільшується інтенсивність та частота таких природних явищ, як тропічні циклони, сильні опади, дощові паводки, хвилі тепла, засухи, приморозки, обледеніння. Подібні природні негаразди приводять до економічних збитків та, найстрашніше, – людських втрат.

Кількість стихійних лих, пов'язаних з гідрометеорологічними природними явищами, значно зросла протягом останніх десятиліть. Так, за даними Бюро зі зниження ризику стихійних лих ООН у 2005 – 2014 роках кількість стихійних лих була на 14% більшою, ніж у попередні 10 років, та в 1,9 разів більшою, ніж у 1985 – 1994 роках. А всього з 1995 по 2015 рік від стихійних лих, обумовлених погодними факторами, загинуло близько 606 тис. людей, близько 4,1 млрд. людей втратили своє майно та отримали каліцтва. Наукові дослідження свідчать, що зміни глобального і регіонального клімату сприяли частішим проявам стихійних лих.

Питання проблем довкілля порушуються світовими лідерами, зокрема у звіті про глобальні ризики Світового економічного форуму, де мова йде про екстремальні погодні явища, втрату біорізноманіття, колапс екосистем, великі стихійні лиха, техногенні екологічні катастрофи, невдачі в питаннях попередження зміни клімату. Подібні документи акцентують на необхідності бути готовою кожній країні до згубних проявів погоди. У світі визнано, що діяльність зі зниження ризиків стихійних лих повинна стати складовою національної політики, планів і програм зі збалансованого розвитку суспільства за широким міжнародним співробітництвом у цій сфері.

Дійсно, завчасне попередження є основним елементом зниження ризику стихійних лих. Це може допомогти уникнути втрат людських життів і знизити економічні й матеріальні впливи небезпечних явищ, включаючи стихійні лиха. Щоб системи завчасного попередження були ефективними, необхідна активна участь людей і громад, що потрапляють в умови ризику. Системи завчасних попереджень про небезпечні явища об'єднують спільноту, політичне керівництво, метеорологів, засоби масової інформації, органи, що відповідають за реагування на надзвичайні ситуації, установи охорони здоров'я, відомства, що відповідають за підготовку планів відновлювальних робіт.

За даними експертів Всесвітньої метеорологічної організації в останні десятиліття більше 70% матеріальних втрат і до 90% людей, що постраждали

від стихії, стали жертвами небезпечних природних явищ, зумовлених метеорологічними й гідрологічними причинами. За оцінками провідних світових страхових компаній сучасні економічні збитки від стихійних лих у 8 разів більші, ніж у 60-ті роки минулого століття. Свого часу, визнаючи важливість гідрометеорологічної безпеки для країни, Кабінет Міністрів України прийняв постанову, якою затверджено рішення Ради глав урядів Співдружності незалежних держав про Концепцію гідрометеорологічної безпеки. Перед Україною постало важливе завдання – створити Концепцію розвитку гідрометеорологічної діяльності, важливою складовою якої мають бути питання гідрометеорологічної безпеки та системи попереджень.

Прогнози погоди та кліматичні прогнози потребують спостережень за навколишнім середовищем на цілодобовій основі і по всьому світу. Основна частина цих спостережень здійснюється Національними гідрометеорологічними службами в рамках Всесвітньої служби погоди ВМО, яка забезпечує зв'язок між станціями спостережень і центрами метеорологічного і кліматичного прогнозування на національному, регіональному й глобальному рівні 24 години на добу в режимі реального часу. Національна гідрометеорологічна служба України вносить свій достойний вклад до Всесвітньої служби погоди. Систематичні цілодобові спостереження за станом погоди проводяться на 160 метеорологічних станціях, з яких до Глобальної системи телезв'язку ВМО надходить синоптична інформація з 31 станції і кліматична інформація – з 27 станцій. На знак визнання участі українських станцій в роботі приземної мережі Глобальної системи спостережень за кліматом метеорологічні станції Ай-Петрі, Асканія Нова, Лубни, Умань, об'єднана гідрометеорологічна станція Київ, аерологічна станція Шепетівка у 2005 році нагороджені Похвальними грамотами ВМО. Українська антарктична станція "Академік Вернадський" входить до Регіональної опорної синоптичної мережі та Регіональної опорної кліматичної мережі Глобальної системи спостережень за кліматом.

22 березня, напередодні Всесвітнього метеорологічного дня, світова спільнота відзначає Всесвітній день водних ресурсів. Ідея цього визначного дня – привернути увагу до прісної води, як до цінного й життєво необхідного земного ресурсу, завдяки якому існує можливість забезпечення життєдіяльності людини і сталого соціально-економічного розвитку суспільства. Святкування Всесвітнього дня води було запропоновано у 1992 році на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро. Цього року тема Всесвітнього дня води "Природа для води" присвячена питанню використання природних факторів для вирішення водних проблем ХХІ століття.

У багатьох місцях світу проявляється негативний вплив зміни клімату та нераціональної діяльності людини на кількісні й якісні показники водних ресурсів. Знищення природних екосистем річкових водозборів неминуче приводить до зміни природних чинників формування поверхневого стоку, і, як наслідок, збільшує ймовірність формування несприятливих гідрологічних умов, зокрема, ескстремального маловоддя з одного боку та катастрофічних паводків –

з іншого. Збереження або відновлення природних умов формування поверхневого стоку допоможуть у вирішенні багатьох водних проблем.

Знаковою подією у царині оцінювання місця та ролі Національних гідрометеорологічних служб у вирішенні водних проблем має стати Глобальна конференція з питань водних ресурсів "Процвітання за допомогою гідрологічних послуг", яка відбудеться у травні 2018 року в штаб-квартирі ВМО (м. Женева, Швейцарія).

Гідрометеорологічні прогнози, попередження, інформація, а також результати наукових досліджень гідрометеорологічних організацій ДСНС України займають ключове місце у вирішенні питань, що окреслені в тематиках цьогорічних Всесвітнього метеорологічного дня та Всесвітнього дня води.

Комплексні наукові дослідження за актуальними напрямками гідрометеорологічної науки проводять в Українському гідрометеорологічному інституті. У тематиці інституту чільне місце займають дослідження зміни регіонального клімату в Україні та оцінювання впливу цих змін на екстремальні гідрометеорологічні явища, гідрологічний режим річок, кількісні, а в перспективі й якісні, показники водних ресурсів.

Слід визнати, що сучасний стан державної системи гідрометеорологічних спостережень і забезпечення, на жаль, відстає від потреб сьогодення та поступається рівню Національних гідрометеорологічних служб розвинутих країн. Тому, відзначення Всесвітнього метеорологічного дня та Всесвітнього дня води є нагодою привернути увагу органів державної влади, широкої громадськості до таких важливих тем, як вплив погоди, клімату, водних ресурсів на забезпечення сталого розвитку країни, необхідності зміцнення науково-технічного потенціалу вітчизняної гідрометеорологічної служби та науки, діяльність яких сприяє економічному та соціальному розвитку суспільства.

Начальник Управління
гідрометеорології ДСНС України

Ірина Гроховецька